UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY
JUN 3 1919

Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale av.

Office of publication: 2657 So. Lawndale ave. Telephone: Lawndale 4635.

LETO—YEAR XII. Cena lista je $4.00. Entered as second-class matter January 23, 1910, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., četrtek, 29. maja (May 29) 1919. Subscription $4.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 127.

Published and distributed under permit (No. 148) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

NEMČIJA ZAHTEVA TRI MILJARDE ODŠKODNINE.

Nemci izroče danes protipogoje. V Berlinu prihaja vladna kriza. Belgija je zaprla meje. Nemška Avstrija dobi del pogodbe v petek. Zastopniki Jugoslavije protestirajo proti določbam odškodnine.

Versailles, 28. maja. — Danes se poroča, da bodo nemški delegatje jutri predložili zahtevo za $3,300,000,000 odškodnine za škodo, ki jo je povzročila zavezniška blokada v Nemčiji.

Nemci so dovršili protipogoje in zavezniki jih dobe še danes ali najkasneje jutri, kajti jutri (v četrtek) poteče podaljšan čas za odgovor na zavezniške pogoje.

Pariz, 28. maja. — Iz Berlina so prišle vesti, da se tamkaj pripravljajo spremembe v nemškem kabinetu. Vlada nemške republike bo reorganizirana na ta način, da pridejo zraven tudi neodvisni socialisti nakar bo Nemčija podpisala mirovno pogodbo. Neodvisni socialisti so pripravljeni podpisati pogoje, kakršni so bili predloženi v Versaillesu.

Ženeva, 28. maja. — V mestih južnozapadne Nemčije je nastala panika vsled razširjajočih se vesti, da Nemčija ne bo podpisala miru in da bodo potem zavezniki pričeli z bombardiranjem nemških mest iz zraka in s tal. Več sto nemških družin se pripravlja na beg v Švico in nekaj ubežnikov je že prišlo. Begunci izražajo veliko jezo na berlinsko vlado, ki govori, da ne bo podpisala miru.

Amsterdam, 28. maja. — Iz Eindhovena poročajo ,da je Belgija zaprla meje in prjdržala vojaške čete v taborih. Belgija namerava odrediti splošno mobilizacijo, ako Nemčija ne podpiše pogodbe v določenem času.

Pariz, 28. maja. — Velika četvorica je odgovorila na noto nemško-avstrijske delegacije, ko se je zadnja pritožila, da ne more predolgo čakati na mirovne pogoje, ker ima prevelike stroške na Francoskem. Zavezniki so odgovorili — kakor se poroča — da Nemško-Avstrijci dobe pogodbo v petek, ki pa ne bo vsebovala vseh pogojev; točke, ki se tičejo Reke in vojaške ter mornariške odškodnine, še niso sprejete.

Včeraj je zboroval svet dsetih in posvetoval se je, da li je možno spremeniti odškodninske točke v pogodbi z Nemško Avstrijo, kakor zahtevajo zastopniki novih držav v mejah nekdanje avstro-ogrske monarhije.

Dunaj, 24. maja. — Dr. Karl Seitz, predsednik, je izjavil danes, da je Nemška Avstrija obsojena na smrt, ako se ne sme združiti z Nemčijo. Njegovo mnenje je, da Nemčija ne bo podpisala miru, če zavezniki ne pokažejo "simpatičnega razumevanja nemških gazmer." Nato je nadaljeval: "V začetku premirja smo upali, da bodo držale Wilsonove mirovne točke, ali zdaj se bojimo, da bomo grdo razočarani glede principa samoodločevanja, da se meje novih držav uravnajo po načelih narodnosti. Ako bodo zavezniki dali naše nemške pokrajine Čehoslovakom in Jugoslovanom, ne da bi novi gospodarji obenem vzeli bremena davkov in vojnih dolgov, tedaj bo Nemška Avstrija bankrotirala. Ako se to zgodi, potem pridejo večji socialni nemiri kakor so kdaj bili v Rusiji in ugrožen bo mir vse Evrope."

Italijanske čete so se umaknile iz Turčije.

Pariz, 28. maja. — Italijanske čete, ki so pred par dnevi okupirale Sokijo v Mali Aziji, so izpraznile mesto in se vkreale nazaj na parnike. Italijani so prepustili Sokijo turškim oblastem. Vzrok umaknitve ni znan, domneva se pa, da se je to izvršilo na ukaz entente.

WILSON NE MARA PRIZNATI KOLČAKA.

Diktator nima ugleda, da bi bil prijatelj demokracije; Francija pritiska.

BOMBARDIRANJE PETROGRADA.

Pariz, 28. maja. — Danes se je izvedelo v konferenčnih krogih, da mirovna konferenca še ni priznala diktatorja Kolčaka, pač pa je poslala noto njegovi vladi v Omsku s pozivom, da Kolčak pove, kaj so njegovi nameni in cilji.

Predsednik Wilson ni dal nobenih obljub Kolčaku. Njegovo stališče je, da Amerika obdrži svobodne roke, dokler se ne pokaže, kakšnega mnenja je sibirska vlada glede na ustavodajno skupščino in splošno volilno pravico. Francoski diplomatje pritiskajo za pripoznanje Kolčaka in da se njegova "vseruska vlada" pripozna kot članica lige držav.

Stockholm, 28. maja. — Iz Viborga poročajo, da je bilo včeraj slišati silovito grmenje topov iz bližine Petrograda. Domneva se, da Finci in Angleži bombardirajo Kronštat. Druga vest se glasi, da je Petrograd v rokah letskih in finskih rdečih čet, ki zidajo barikade za obrambo mesta.

Vladivostok, 26. maja. — Ameriške čete so v nedeljo napadle Korolovec v okolišu Azurja in boljševiki so imeli nekaj izgub.

Pariz, 28. maja. — Brezžično poročilo iz Moskve, ki se peča z vojnimi operacijami na raznih ruskih frontah, se glasi, da so sovjetske armade na južnovzhodni fronti prešle iz defenzive v ofenzivo in vrgle Kolčakove čete nazaj na črti 150 milj od Samare. Poročilo pravi dalje, da je zadnji teden dezertiralo 11,000 mož iz Kolčakove armade.

Budapešta, 25. maja. — Ogrska sovjetska vlada poroča, da so njene čete reokupirale Miskoloz in da je bojevanje na črti med Aptfalvo in Petersvaserjem (60 milj severnovzhodno od Budapešte) izpadlo s porazom za Čehoslovake. Sovjetske čete so vjele 300 mož in vplenile 35 strojnic.

OSUMLJENEC ARETIRAN RADI BANČNEGA ROPA.

Chicago, Ill. — V mestecu Lake Zurichu so aretirali Lloyd E. Goodricha, kateremu je njegov oče, ki je bil tovarnar v Chicagu, zapustil petdeset tisoč dolarjev. Predsednik banke v Hegewischu izjavlja, da je bil voznik rdečelasec, avtomobil pa zeleno pobarvan. Goodrich ima zelen avtomobil in njegovi lasje so rdeči. Bil je že parkrat predkaznovan in izpuščen na častno besedo. Policija v Chicagu se je spomnila vseh teh okoliščin in je šla ponj, da ga predstavi ljudem, ki so videli voznika zelenega avtomobila.

Goodrich izjavlja, da ni v najmanjši zvezi z bančnim ropom.

KANADSKA VLADA GROZI DELAVCEM.

Generalni štrajk gre od mesta do mesta; delavski minister vidi strah "rdeče revolucije".

BORDEN SVARI DELODAJALCE.

Saskatoon, Sask., 28. maja. — Organizirani delavci v tem mestu so včeraj zaštrajkali iz simpatij do delavcev v Winnipegu.

Toronto, Ont., 28. maja. — Delavski svet petnajstih članov je včeraj izročil županu Churchu resolucijo, s katero zahtevajo delavci 44urni tedenski delavnik v vseh strokah in priznanje principov kolektivnega pogajanja (to je priznanje organizacije). Ako ne dobi svet ugodnega odgovora do desete ure v petek predpoldne, tedaj se začne v Torontu generalna stavka brez vsakega nadaljnega posvetovanja.

Vancouver, B. C., 28. maja. — Generalna stavka v zapadni Kanadi je zdaj v mestih Calgary, Saskatoon, Winnipeg in Edmonton. Organizirano delavstvo v Regini in Moosejawu stopi danes v generalno stavko.

Fernie, B. C., 28. maja.—Štrajk tukajšnjih rudarjev, ki je pričel zadnjo soboto, je danes popolen. Celo čuvaji proti ognju so zapustili rudnike in vodne sesaljke operirajo kompanijski uradniki.

Victoria, B. C., 28. maja. — V tem mestu glasujejo delavske unije o vprašanju generalne stavke iz solidarnosti do delavcev v drugih kanadskih mestih.

Calgary, Alberta, 28. maja. — Gideon Robertson, minister za delo v Kanadi, je včeraj brzojavil tukajšnjemu županu, da sedanje generalne stavke v mnogih mestih so prvi korak kanadskih radikalcev za polastitev dežele in ustanovitev revolucionarne vlade. Robertson toži, da za vsem gibanjem delavcev je "ena velika unija". Dalje pravi minister v brzojavki, da delodajalci niso protivni strokovnim organizacijam in so pripravljeni pogajati se z zastopniki delavcev, ki predstavljajo njihove stroke, ne marajo pa pripoznati Strokovno delavskega sveta, ki je izvoljen od delavcev zunaj njihovih tovarn.

Ottawa, Ont., 28. maja — Sir Robert Borden, ministrski predsednik kanadske vlade, je dejal včeraj v nižji zbornici kanadskega parlamenta, da vlada ne bo zavzela nobenega stališča napram pripoznanju kolektivnega pogajanja, kar zahtevajo delavci, dokler vlada komisija za industrijalne razmere ne predloži svojega poročila; to se zgodi v dveh tednih. Obenem je Borden posvaril kanadske delodajalce, da se morajo ozirati na delavski program mirovne konference.

Winnipeg, 28. maja. — Mestna vlada je pričela danes kazati roge stavkujočim delavcem. Vsi mestni uslužbenci so dobili obvestila, da izgube službe, ako se ne vrnejo na delo v četrtek zjutraj. Obenem je župan izdelal načrt za obnovitev cestnoželezniškega obrata s stavkokazi, ki bodo pod varstvom državne policije na konjih in vojaških čet, če bo treba.

ŽELEZNIŠKI RAVNATELJ JE NAROČIL ŽELEZNIŠKE TRAČNICE.

Washington, D. C. — Železniški ravnatelj je naročil pri šestih jeklarskih družbah dve sto tisoč ton jeklenih železniških tračnic. Družbe so ponudile, da producirajo tono tračnic po $47. Železniški ravnatelj je odločno protestiral proti tako visoki ceni.

Enaka cena dokazuje, da so bile dogovorjene, kakšno ceno ponudijo. Protest bo seveda malo izdal. Kako je treba nastopiti proti privatnim interesom, da se omejujejo, je pokazala država Severna Dakota. Če bi Združene države imele svojo jeklarno, bi jeklarski magnati kmalu znižali ceno. Tako pa vedo, da jim ne dela nihče konkurence, pa drže cene visoke.

NAZADNJAKI RUJEJO PROTI 8-URNEMU DELAVNIKU ZA ŽENSKE.

NAPRAVITI ZAKON ILUZORIČEN.

Senator Hull se je pridružil nazadnjaškim elementom.

Springfield, Ill. — Pri drugem čitanju v senatu so predlogo za 8-urni delavnik za ženske tako spremenili, da jo njeni prijatelji in zagovorniki več ne poznajo. Vključene so bile spremembe, da jih senatorji niso mogli pravočasno dobro preštudirati. Prvi spremembni predlog je stavil senator Austin, ki je določal, da se dela 48 ur v tednu, ni pa omejeval dnevnega časa. Ta predlog je bil stavljen, da postane osemurni delavnik iluzoričen, ker je lahko podjetnik prisilil svoje delavke, da delajo štirinajst do šestnajst ur na dan. Odpravil bi celo omejitev, ki je veljavna sedaj pri deseturnem delavniku. Ko so to resničo povedali senatorju Austinu, je hitro spremenil svoj predlog, tako da določa devet ur mesto osem ur dela na dan. Njegov predlog je bil v spremenjeni obliki sprejet s 23. proti 21. glasovom.

Ko so nazadnjaki videli, da so dosegli prvi uspeh, so postali pogumni in so prišli z izjemami na dan. Predlagali so, da so od postave izvzeta trgovska podjetja. Ta predlog je dobil 25 glasov. Torej glasovi nasprotnikov osemurnega delavnika so se pomnožili. Toda nasprotniki še niso bili zadovoljni s tem uspehom. Predlagali so, da so tudi bolnišnice izvzete. Ko so bili ti spremembni predlogi sprejeti, so glasovali za predlogo.

Lani je senator Hull predlagal, da se ustanovi komisija, ki naj preišče, koliko ur delajo ženske v industriji, da tako dobi legislatura pravo sliko o garanju delavk v industriji. Komisija je priporočila, da se uvede osemurni delavnik. Ko je prišlo do glasovanja, se je senator Hull pridružil konzervativnim elementom in je glasoval za deveturni delavnik. Komisija je za svoje priporočilo navedla tehtne razloge, ki pa niso nič izdali.

Zdi se, da se senatorji niso ozirali na zdravje delavk, ko so glasovali o predlogi, ampak so imeli pred očmi bizniške interese. Bali so se, kako naj izhaja mali trgovec, če bodo delavne ure omejene na osem ur dnevno, toda mislili niso, da mali trgovec nima zaposlenih prodajalk, ker dostikrat nima sam zase dela.

Ženske v Illinoisu imajo volilno pravico. To je najboljše orožje, če ga pravilno rabijo, da spametujejo senatorje, da je zdravje delavk več vredno kot pa biznižki interesi.

STEKEL PES OGRIZEL TRINAJST OSEB.

Philadelphia, Pa. — Prave vročine še ni tukaj, a že prihaja nevarnost, da človeka napadejo stekli psi. V Roland Parku, v katerem prebivajo večinoma sami bogatini, je stekel pes popadel trinajst oseb. Popadene so bile ženske in otroci. Šele po daljši gonji ga je ustrelil neki policijski ječar. Psa so oddali zdravstvenemu departmentu, kjer so ga raztelesili. Pri raztelesenju se je pokazalo, da je pes stekel. Pes je gotovo popadel druge pse in mačke, in zdaj postoji nevarnost, da se pasja steklina razširi.

BAKER PRIPOROČI 500,00 MOŽ MOČNO ARMADO.

Washington, D. C. — Vojni tajnik Baker je izjavil, da vojni department priporoči kongresu, da dovoli denar za 500,000 mož močno armado. Ta proračun ni sprejel zadnji kongres.

Tej izjavi je dodal, da njegov predlog ne pomeni, da bo stalna armada štela pet sto tisoč mož.

KAJ JE POVZROČILO ZAVEST MED FARMARJI

Kongresnik Baer pravi, da neizmerna lakomnost nikdar sitih profitarjev.

Chicago, Ill. — V zadnjem času čitamo pogostoma v listih, ki zagovarjajo privatne interese, da ozmerjajo vsakoga z boljševikom, ki zahteva poštene gospodarske reforme od zakonodajcev. Med zabavljače spadajo tudi nekateri slovenski listi, ker si njih uredniki v svoji duševni omejenosti domišljajo, da bodo s krepkim zabavljanjem ustavili napredek v človeški družbi. Čitali smo, da so listi, zagovarjajoči privatne interese opsovali farmarje v Severni Dakoti, ki so se organizirali v "Nestrankarski ligi" z boljševiki. Nekateri predpotopni listi so šli še dalje in so rekli, da so farmerji, ki se organizirajo proti ljudskim oderuhom, navadni anarhisti, nevarni elementi človeški civizasiji. Na farmarje te psovke niso napravile vtisa, ampak šli so dalje s svojim organizatoričnim delom, dokler niso v državi zmagali pri volitvah na celi črti.

"Searchlight" je list, ki se trudi za pošteno zakonodajo v kongresu. Zakaj? V tem listu je kongresnik Baer iz Severne Dakote priobčil članek, ki je vreden, da ga čita vsak inteligenten človek. Zakaj? Članek jasno dokazuje, da se dajo s pametno in pošteno zakonodajo doseči lepi uspehi proti privatnim interesom in da morajo ti uspehi voditi do popolne osvoboditve od privatnih interesov.

Kongresnik Baer pripoveduje, kaj so izvršili v enem letu v Severni Dakoti. Njegov članek dokazuje, da so listi, ki najbolj glasno kriče proti boljševizmu, podobni ljudem, ki kradejo, pa upijejo primite tatu. Z vpitjem proti boljševizmu hočejo obrniti pozornost od sebe, da ljudstvo ne zapazi, kaj delajo.

Kongresnik Baer pripoveduje v svojem članku takole:

Prava gospodarska demokracija, prinašajoča industrijalno svobodo ročnim in duševnim delavcem v mestih in obdelovalcem zemlje v Severni Dakoti, je došla, ko je državna legislatura sprejela industrijalni komisijonski zakon — glavno predlogo na programu "Nestrankarske lige". Načrt je zelo obsežen, najvažnejši del je v tem, da določa zgradbo in obratovanje glavne žitnice, mlina, tovarne za konzerviranje živeža in severnodakotske banke. Za predlogo sta glasovali dve tretjini navzočih poslancev v zbornici, da je bila lahko proglašena za nujno predlogo. Za predlogo je glasovalo 74 poslancev, proti nji pa 37. Sprejeta je bila tudi v senatu in podpisal jo je governer Lynn J. Frazier.

Državna banka je temeljni kamen veliki gospodarski zgradbi, s katero bo ljudstvo v Severni Dakoti premostilo prepad izkoriščanja, ki zija med producentom in konzumentom. Severna Dakota se bo osvobodila za vselej gospodarstva interesov, prejemajočih denar od zunaj.

Banka je kapitalizirana z $2,000,000. V nji bodo hranjeni državni, okrajni in občinski skladi. V državne finančne inštitute bo prišlo več denarja, če služi država za rezervno banko, kakor če svojo rezervo naloži v "Mesto dvojčkov" ali v drugih velikih mestih zunaj Severne Dakote.

Mnogi drugi definitivni uspehi bodo prišli s finaciranjem državnih industrij. Državni fipančni inštituti bodo postali stalni in varni. Znižale se bodo tudi obresti.

V cirkulacijo bo prišlo več denarja, ker bodo vloge garantirane; v cirkulacijo bo prišel denar, ki je sedaj nagromaden. Interesi iz drugih držav, ki simpatizirajo s temi reformami, so obljubili do dva milijona dolarjev vlog. Za vse vloge garantira državna Severna Dakota.

Zelo težko je na majhnen pro-

(Dalje na 5. strani, 5. kolona)

KRIZA V AMERIŠKI SOCIJALISTIČNI ORGANIZACIJI.

Eksekutiva je suspendirala 36,000 članov takozvanega "levega krila" in med temi so tudi Hrvatje.

Chicago, Ill. — V ameriški Socialistični stranki je nastala pričakovana kriza. Od tajništva J. S. Z. smo dobili o stvari sledeče informacije:

Vsled akcije "levega krila" Socialistične stranke v Cook County in akcije tega krila v nekaterih narodnostnih federacijah v gl. stanu stranke, kakor tudi vsled razširjanja tega gibanja v državi Michigan je gl. tajnik sklical izredno sejo izvrševalnega strankinega odbora z namenom, da eksekutiva zavzame stališče napram omenjenim elementom in da popravi kaos, ki ga je v stranki umetno ustvarilo 'levo krilo.'

Seja se je vršila 24. maja in eksekutiva je takoj po zaslišanju obtožnice, ki se nanaša na michigansko državno organizacijo, suspendirala dotično organizacijo iz stranke s tem, da ji je vzela charter; dalje je eksekutiva iz enakih razlogov in na podlagi posebnih obtožb suspendirala iz stranke na enak način sledeče federacije: rusko, letsko, litvinsko, ukajinsko, ogrsko, poljsko in **Jugoslavenski Medjunarodni Socialistični Savez**, to so Hrvatje, ki so svoječasno iz podobnih vzrokov izstopili iz naše J. S. Z. — Na ta način je bilo v treh dneh suspendiranih iz stranke več kot 36,000 članov "levega krila." Obtoženi so, da so kršili pravila, ker so hoteli na svojo pest razširiti "levo krilo" po vsej stranki in se polastiti njene uprave.

Sodrug Oneal, član eksekutive in bivši delegat na mednarodnem kongresu v Bernu, je dejal: "Eksekutivi, kateri je članstvo stranke poverilo strankino vodstvo, ne preostaja drugo, kakor da suspendira pristaše "levega krila." Elementi v "levem krilu" so nastopili drastično proti upravi stranke in odgovor mora biti ravno tako drastičen, ako hočemo zavarovati interese Socialistične stranke. "Levo krilo" bi ne bilo zadovoljno niti potem, če bi stranka sprejela program "Komunistične lige," kajti kakor hitro bi bilo v stranki vse "levo", bi tisti, ki hočejo izvajati diktaturo, postali "levi nad levimi" ali "levi izven levih" in situacija bi ne bila čisto nič izpremenjena. Tisti, ki so zdaj boljševiki, bi bili potem superboljševiki (nadboljševiki in out-autowrevolucionarji.

Vsa situacija ima bolj psihološko ozadje, ki pa ne odgovarja psihologiji niti razmeram v Ameriki in radi tega je škodljivo socialističnemu gibanju v Ameriki. Ameriška Socialistična stranka si ne bo dala diktirati od Lenina, h kateri Internacionali naj spada. Pred svetovno vojno so Nemci dominirali stranko, zdaj jo pa hočejo Rusi. Mi smo storili vse, da podpremo drugo rusko revolucijo, toda diktature — pa naj pride odkoderkoli hoče — ameriška Socialistična stranka ne bo trpela."

Natančnejša poročila o suspendiranju omenjenih elementov iz stranke sledé.

BANDITA STA OROPALA DELAVCE ZA NJIH PRIHRANKE.

Lake Forest, Ill. — Ko so odšli prožni delavci na delo Milwaukee Electric železnice, sta prišla v hišo, ki služi 40 delavcem za stanovanje, nenadoma dva bandita, ki sta zvezala kuharici, potem so pa preiskali vse postelje in kovčege po vrednotih. Bandita sta odnesla štiri tisoč dolarjev v gotovini, nekaj zadolžnic svobode in dve zlati uri.

VREME.

Chicago in okolica: V četrtek jasno in gorko. Lahki severnovzhodni vetrovi.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada $4.00 na leto, $2.00 za pol leta in $1.00 za tri mesece; Chicago $5.50 na leto, $2.75 za pol leta, $1.40 za tri mesece, in za inozemstvo $7.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $4 per year; Chicago $5.50, and foreign countries $7.00 per year.

Datum v oklepanju n. pr. (Maja 30-19) poleg vašega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

NOVE SKRBI.

Sv. pismo pripoveduje, da je Faraon dal zgraditi žitnice, ko mu je egiptovski Jožef razložil sanje, da pride sedem dobrih let in je treba hraniti žito za mršava leta. Tako previdni so bili v davnih svetopisemskih časih. Te previdnosti danes ni več, če vzamemo stokanje za resnico, da bo letošnji žitni pridelek tako ogromen, da ga ne bo mogače spraviti v žitnice.

Well, pšenica ne zraste čez noč, in če je res tako velika potreba za žitnice, zakaj jih ne gradimo? Iz vseh krajev prihajajo vesti, da je število brezposelnih delavcev veliko. Materijala za gradnjo žitnic ali žitnih elevatorjev tudi ne primanjkuje. Torej je prav lahko odvratiti skrb, kje naj spravimo letošnji žitni pridelek.

Stokanje, da primanjkujejo žitnice, le govore, da imajo tisti najmanj dobre volje, da se pospravi žito s polja, ki zdihujejo in stokajo, kam z žitom.

Nauk! — Zakaj je bil povožen 9-letni Vinson Walsh McLean, poznan pod imenom "milijondolarsko dete? Čitali smo, da ga je stražilo vedno celo krdelo vzgojiteljic, služkinj in služabnikov. Obdan je bil z železnimi ograjami, vrata, ki so vodile na cesto, so bile vedno zaklenjene, da ni mogel na ulico. Bil je samo en trenotek brez varstva, šel je na ulico in povozil ga je avtomobil. Nobeno kraljevsko dete ni bilo tako vzgojeno kot devetletni McLean. Imel je pet odgojiteljic, pet krasnih domov, ki so bili samo njemu na razpolago, zanj je bilo zgrajeno igrišče, ki je stalo štirideset tisoč dolarjev, a bil je en trenotek brez nadzorstva in prišel je pod avtomobil.

Zakaj?

Bil je pod prevelikim nadzorstvom, v njem je bila individualnost ubita, in ko se je nahajal prvikrat v resni nevarnosti, si ni znal pomagati. Manjkal mu je instinkt, ki je v vsakem proletarskem otroku, da se varuje pred nevarnostjo sam, ker nima služkinj na razpolago, da bi nanj pazile.

Prestrogo nadzorstvo nad otrokom ubije v njem inicijativo in individualnost.

Dve sto miljard narodnega dolga. — Državni dolg velikih držav znaša $200,000,000,000. Ta dolg se deli takole: Velika Britanija štirideset miljard, Francija štiri in trideset miljard, Rusija pet in dvajset miljard, Italija trinajst miljard, Japonska ena miljarda, Nemčija štirideset miljard, bivša Avstro-Ogrska štiri in dvajset miljard, Združene države dva in dvajset miljard.

Ves državni dolg Japonske znaša manj kot pet odstotkov njenega narodnega bogastva, dolg Velike Britanije 44% njenega narodnega bogastva, dolg Nemčije 50% njenega narodnega bogastva, dolg Francije 52% njenega narodnega bogastva, dolg bivše Avstro-Ogrske 96% njenega narodnega bogastva. Vsi dolgovi pa znesejo $200,000,000,000.

Če človek prične misliti o teh številkah, ki predočujejo narodni dolg, se mu zde tako visoke, da se mu kar zavrti v glavi. Kaj pomenijo te številke?

Poročila iz Francije govore, kaj pomenijo za to deželo. Gospodarski položaj francoskega ljudstva je silno težaven. Skoraj nemogoče je dobiti kurivo. Živež in obleka staneta trikrat toliko, kot pred vojno. Delavske mezde se niso povečale v primeri z draginjo. Možje so večinoma v armadi in prejemejo mezdo kot vojaki. Več tisoč ženskih je brez dela, ali pa delajo le del časa. Če je gospodarski položaj za ljudstvo težaven, je veliko slabši za vlado. Troški za prihodnje leto so preračunjeni na osemnajst miljard frankov. Davek bo prinesel sedem miljard frankov, enajst miljard pa ostane nepokritih, dokler vlada ne izda zadolžnic, da krije tekoče izdatke.

Pred vojno so morali delavci mnogo več producirati, kot so prejeli v mezdah, da so bile plačane dividende in obresti od industrijalnih in državnih zadolžnic. Zdaj bi bilo začinimo na leto samo deset miljard dolarjev za odplačevanje vojnega dolga. Gospodarski položaj ni torej znan in menda bo treba iskati finančnega ženija, da reši finančno vprašanje.

So pa dolgovi se drugih držav, na pr. Kitajske, Španske, Turčije, Grške, Bolgarije itd., ki niso šteti.

Zakaj je prišla revolucija v Evropi?

Piše **Paul Wallace Hanna.**)

(Dalje.)

Med vojno so to mišljenje gojili le socialisti, na vsakih dvajset socialistov je pa bilo desettisoč ljudi, ki niso nič mislili in ki so slepo ubogali in sledili vodilnim silam. Vojna je te desettisoče korenito disciplinirala in napravila iz njih mogočno organizacijo, ki je služila samo njej — vojni. Kakor je pa prišel mir in z mirom vred brezposelnost in razočaranje, se je ta organizacija spremenila v "napadalne čete" in bojevnike socialne revolucije. Desettisoči in miljoni niso nikdar prišli — izvzemši v Rusiji — v dotiko s socialistično propagando med vojno, ali kljub temu čutijo danes, globoko čutijo, da je še vedno "nekaj," česar vojna ni uničila, "nekaj" starega in nevarnega, kar je treba zdaj uničiti, ako hoče biti svet varen pred novimi vojnami.

Profesor Hermann Schumacher v Berlinu je dejal pred kratkem: "Psihologično razjasnitev boljševizma je najti v vojni. Boljševizem je do gotove meje individualistična reakcija proti silni koncentraciji mas za stvar, ki nima stikov z blaginjo posameznikov. V Rusiji in Nemčiji je bilo to koncentriranje največje. Na Nemškem na pr. se je vse prebivalstvo štiri leta in pol koncentriralo na vojno, ki ni imela ničesar skupnega z željami posameznikov. Ljudje so žrtvovali življenje, zdravje, čas in denar za stvar, ki se ni tikala njihovih oseb.

Ogromno koncentriranje vojaških čet po vsem svetu je pustilo nevaren vtis na masah. Vdomačila se je navada nasilja, boja z orožjem in neštevilni organizirani izgredi v Nemčiji so logična posledica te navade. Glad sicer nima nič fundamentalnega z boljševizmom, ampak služi kot ščegetalec, ali da se izrazim po "militaristično," glad deluje kot "direktivni ženij" za nemir. Skratka: psihologična situacija je, da mase,, ki so se štiri leta bojevale za nevidnega, tajnega nekoga, so zdaj dobile željo, da se bojujejo zase. Doba razredne vojne, ki prinese svetu nove grozote, je tukaj. Vsi vidimo buržoazijo in delavce na obeh straneh, ali bojim se, da so intelektualci (razumniki) v večini na strani proletarijata."

Teorija, da naš konkurenčni sistem — kapitalizem — najde svoj konec v furiji, katero je sam zanetil, ni nova socialistom, ali malo je socialistov, ki bi se že danes zavedali, kako slab je stari sistem sredi razvalin, ki jih je doprinesel. Kdor hoče spoznati mizerijo kontinentalne Evrope, naj samo pogleda malo po naših vzhodnih in severnih državah Amerike, kjer so zaloge premoga, jekla, olja, lesa, bombaža itd. znižane na eno petinko normalne potrebe in kjer je fizična mašinerija industrij še vedno v tistem položaju, kakor je bila ob času producirania streliva in orožja.

Dve sili sta zdaj v smrtnem spopadu za gospodstvo Evrope. Na eni strani so tisti, ki so povzročili vojno in vse njene posledice in ki zdaj mislijo, da bo zopet vse dobro, če se svet ponovno organizira na starih temeljih. Te imenujemo imperialiste. Na drugi strani so pa tisti, ki zahtevajo, da se iz človeške družbe izločijo vsi elementi trgovske konkurence za materijalni dobiček, v katerih vidijo korenine vojne, lakote in krivičnosti. Te imenujemo komuniste.

Med tema dvema mlinskima kamnoma revolucije pa vidimo tiste, ki hočejo počasen proces prehoda iz slabega v dobro. To so zmerni socialisti.

IV.

Rekel sem že, da je velika vojna takoj v začetku porodila politični ateizem v Evropi. Pravilno. Velike socialistične stranke so bile zrastle po vsem kontinentu v zadnjih petdesetih letih; stranke, ki so tudi bile politične, so imele svoje korenine v doktrini, da trajni mir in pravičnost prideta le s svetovno organizacijo delavcev, imajo odpraviti gospodarsko in narodno konkurenco. Socialistične stranke so nameravale z demokratično agitacijo dobiti najprvo v svoje roke kontrolo vlade, pognati privatni kapital iz industrij in končno združiti svet v federacijo za proizvajanje in razdeljevanje potrebščin brez denarnega dobička za katerikoli razred.

Tako je bil zamiljen edini in naravni proces socialne revolucije. Konkurenčna doba v industriji je morala enkrat preiti v kooperacijo in potrebna je bila le volja večine, da se izvrši preobrat. Ciniki lahko šepetajo, da večina nima nikdar volje, toda demokracija je vogelni kamen političnega socializma in njega voditelji niso nikdar hoteli priznati, da bi mogla priti sreča za vse ljudi potom odločitve nekaj oseb. Izjema je bila na polju intelektualcev, ki so negovali teorijo, da lahko tudi manjšina reši vse socialno delo.

Nobenega dvoma ni, da je omenjena doktrina političnega socializma trdna in pametna. Ampak spoznati moramo, da čista demokracija ni še nikdar nikjer eksistirala, izvzemši v upanju idejalistov. Demokracija, kakršno že imamo, se lahko vsak čas vrže z osi in zlorabi se, da se v njenem imenu izvrše najgorostasnejši zaključki na enostaven način, ako se zamolče pred ljudstvom kakšne važne informacije.

Dovolj je, da si priznamo, kako je bilo med vojno in kako je danes. Zadnjih pet let je priča, kako se je dušila resnica in kako so se potlačila fakta, kakor še nikdar v zgodovini. V vseh enoinpetdesetih mesecih vojne se je vlekla ena nit, najočitnejša izmed vseh, ki se je najbolj tikala ljudstva; ta nit je bila militaristična konskripcija. Ljudje so poznali glavna fakta konskripcije, to je vedeli so, kaj pomeni. Ali edino v Avstraliji je bilo dano na voljo ljudstva, da li hoče konskripcijo ali ne. Edino tam so vprašali demokracijo, kaj misli o prisilni vojaški službi in demokracija je odgovorila, da je ne mara. Konskripcija v Avstraliji je bila poražena pri splošnem glasovanju.

Politična demokracija v teoriji in praksi je otrok kapitalizma. Prišla je pred malo več kakor sto leti in kolikor je imamo še danes, se je razvila v kapitalistični družbi. Socialisti so nasprotovali le njenim omejenostim ;oni so hoteli, da se demokracija raztegne tudi na gospodarstvo in industrijo, toda pri tem delu so naleteli socialisti na neštete ovire, neštetа sredstva laži, ki jih je iznašla buržoazna družba v svrho, da omeji in pokveči svojega lastnega otroka — demokracijo.

Kljub vsem tem oviram, ki so jih dobro razumeli, so socialisti verjeli, da pridobijo večino na svojo stran in v nekaterih državah se jim je bilo že skoraj posrečilo — tedaj pa je stvarnik demokracije, buržoazna družba zadavila svoje dete in odprla zatvornice velike vojne, ne da bi vprašala ljudstvo, da li je zadovoljno s tem ali ne.

Ko je kapitalizem provociral vojno, je zagnal v ogenj postavno dedščino socialistov. Izpostavil je brezprimernemu topniškemu ognju ves mehanizem, ki ga je bil izpopolnil obljudeni svet z namenom, da mu služi za nasičevanje in oblačenje. Delo uničevanja ni bilo vstavljeno niti tedaj, ko si je kapitalizem naprtil nezaslišan dolg na hrbet in ko so si mase ljudstva zahotele socialističnega vodstva.

Upali smo, da bodo izčrpane blagajne vstavile vojno in da se bodo kapitalisti pobotali, kadar uvidijo, da se ljudstva obračajo k socialistom. Ali zmotili smo se. Veliko vojna samanasebi ni bila odrešenik; vojna ni rešila človeštva iz nižin propadajočega sistema. Pač pa se je izkazala kot največji izdajalec demokracije in v mnogih državah je pustila politični socializem brez vsake moči, kakor je v drugih oslabila politični kapitalizem, da ni mogel nasititi lačnih, obleči nagih in dati zdravil ranjenim v vojni.

Vzemimo tri zglede :konservativno Francijo, socialistično-liberalno Nemčijo in komunistično Rusijo. Vsaka teh treh držav navidezno manifestira različne stopnje fizičnega udarca, ki ga je prizadjala vojna. Ali ta razlika je le umetna. Fizičen razpad in disorganizacija sta enaka v vseh treh državah; vse tri države so nesposobne, da bi same prehranile svoje prebivalstvo.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

POZOR.

Radi praznika "Kinčanja grobov" (Decoration Day" list ne izide jutri.

DOPISI.

VAŽNO ZA DOPISNIKE. — Prva seja izvrševalnega odbora S. N. P. J. je sklenila, da dopisi ne smejo presegati ene kolone. Uredništvo nima pravico prelomiti tega zaključka.

Dopisniki, ki ne morejo obdelati predmeta v eni koloni, naj dopis razdele v poglavja, ki jih naj označijo z rimskimi številkami. Na pr. I., II. in III. Tako zaznamovani dopisi pojdejo zaporedoma po poglavjih v list.

Youngstown, O. — Društvo "Slov. nar. dom" je priredilo pred kratkim veselico v korist doma. Ta veselica bi se izvršila popolnoma mirno, ako bi ne bilo navzočih nekaterih zgagarjev in pričeli neljubi prepir.

Prvi povod je bil ta, ker so prišli nekateri Italijani na to veselico, kateri so pa morali oditi kot nepovabljeni in nepriljubljeni gosti. Radi tega so bili nekateri Slovenci nejevoljni in eden se je celo izrazil, da so mu ljubši kot pa Jugoslovani in da on nikdar ne mara biti pod Jugoslavijo. Radi tega se je vnel prepir, kar je zelo žalostno za sedanje razmere. Nekateri predrzneži so celo zagovarjali Korlna in Kajzerja. Ker sem jaz zagovarjal svobodo našega naroda so se ti navalili name ter direktno napadli. In to v 'Slov. nar. domu".

Ne vem, kako bi se o tem izrazil. Velika čast ni za tukajšnje rojake. — Toda obzorje se bo že izčistilo.

Joe Berehan.

St. Louis, Mo. — 27. aprila t. l. smo praznovali proslavo desetletnice obstanka društva "Planinski raj", št. 107 SNPJ. Člani tega društva so se že dolgo časa pripravljali za to veselico in so tekmovali med seboj, kdo bo več pripomogel do boljšega izida te prireditve. Podarili so več jako krasnih darov društvu. Najbolj sta se odlikovale sestre Ivana Hihalič in Terezija Špeh, ki sta na svoje stroške kupile in same naredile krasno svileno slovensko zastavo, katera ima napis "Društvo Planinski raj, št. 107 SNPJ v St. Louis, Mo." Na trakovih je pa napis "V proslavo desetletnice društva Planinski raj št. 107 SNPJ". Ime teh dveh sester bodo v trajnem spominu našega društva in člani, kateri bodo za nami vodili to društvo, se bodo še vedno hvaležno spominjali teh dveh vrlih Slovenk.

Na omenjeno proslavo smo povabili tudi pevsko društvo iz Stauntona, Ill., katero društvo se je odzvalo polnoštevilno, ki so nastopili pod vodstvom g. M. Janežiča ter zapeli nekaj krasnih slovenskih narodnih pesmi. Navzoče občinstvo je z velikim navdušenjem ploskalo pevcem, ker tako lepo ubranega petja še niso čuli v naši naselbini.

Na ti proslavi je govoril tudi društveni zdravnik dr. Herman Weber. Po njegovem govoru so razvili ameriško zastavo. Nato je nastopil društveni predsednik in po njegovem govoru je bila razvita društvena zastava. Sestra Terezija Špeh je predstavljala Slovenko v narodni noši in sestra Mihalič pa "Boginjo Svobode", katera je razvila slovensko zastavo ter jo izročila kot dar društvu.

Nato je sledila prosta zabava, katere se je udeležilo slovensko občinstvo v mnogobrojnem številu. Nekateri rojaki so praznovali še drugi dan.

Vsa prireditev je izpadla v občo zadovoljstvo vseh. Na tem mestu moram izreči najsrčnejšo zahvalo vsem udeležencem te proslave.

Tukajšnje društvo je bilo vabljeno v Stanuton, Ill. na veselico, katero je priredilo tamošnje pevsko društvo. Na seji so bili vsi člani jako navdušeni, da se je udeleže polnoštevilno. Toda na dan prireditve se nas je udeležilo samo šest in nekaj drugih rojakov. To ni posebno častno za društvo, ker se je pevsko društvo iz Stauntona, Ill., polnoštevilno udeležilo naše prireditve.

Na veselici v Staunton, Ill. je bilo dovolj vsakovrstne zabave. Le škoda, da so ure tako hitro tekle. Rojaki v tej naselbini so jako gostoljubni in na tem mestu moram izreči najlepšo zahvalo vsem, posebno pa družini Janežič.

Slovenska naselbina je jako krasna. Stanovanja so obdana okrog in okrog s krasnimi vrtovi in senčnatim drevjem. Mesto samo leži na ravnini in okrog in okrog se razprostirajo krasni parki.

Ločili smo se jako težko od gostoljubnih rojakov ter krasne okolice.

Še enkrat srčna hvala vsem rojakom v Staunton, Ill. za njih gostoljubnost posebno pa g. Janežiču in njegovi soprogi.

Poročevalec.

ZGRADBA NOVEGA ŠOLSKEGA POSLOPJA NUJNA POTREBA.

Washington, D. C. — Vladni delavski department poroča, da so sklenili trgovci v Canton, O., da se izda bonde v znesku $7,000,000 za zgradbo novega šolskega poslopja in sicer v najkrajšem času. Tako imenovani "Rotary Club", v katerem so vsi trgovci in velepodjetniki, je imel sejo, na kateri je govoril Willis Sprague, član delavskega departmenta, oddelek za informacije in vzgojo, v katerem je ostro obsojal šolske razmere v imenovanem mestu. Ogledal si je namreč staro šolsko poslopje in je jako ostro kritiziral razmere, v katerih se nahajajo šolski otroci. V poslopju, v katerem je prostora za 50 otrok in katero poslopje je bilo spoznano od komisije kot neporabno za za šolsko poslopje, hodi k pouku 300 otrok. On nadalje omenja, da zahaja k šolskemu poduku 600 otrok samo za polovični čas in da je v vsaki sobi 40 učencev.

Kaj je vzrok ti brezbrižnosti od strani šolskeega okrajnega sveta, da pusti še nadalje šolskim otrokom zahajati v tako poslopje? Mogoče pa zahajati v tako poslopje? Mogoče pa zahajajo v to šolo samo otroci proletarskih starišev in po mnenju nekaterih "velikašev" je za take otroke vse dobro. Čim manj se nauče, tem bolje za gotove osebe.

MOGOČE PRIDEJO KONZERVIRANA ŽIVILA NA AMERIŠKI TRG.

Washington, D. C. — Kritika radi zadržanja konzerviranega mesa v škatljah od ameriškega trga, je povzročila razprave v uradniških krogih, ki so vodile do izjav posameznih uradnikov, kaj naj se napravi s temi konzervami. Znano je, da je v škatljah konzerviranega mesa 264,000,000 funtov.

W. C. Hare, ravnatelj za prodajo blaga v vojnem departmentu pravi, da ni pri volji prodati le meso ameriškemu ljudstvu, ampak on hoče, da se proda tudi konzervirana zelenjava in ovočje. Konzervirane zelenjave in ovočje imajo na milijone škatelj v zalogi. Hare dodaja k tej izjavi, da je za vojni department težkoča, da proda to blago na drobno, zato je treba vprašati mesarje, na kakšen način naj se razprodajo ljudstvu te ogromne zaloge živeža.

Trgovci so drugega mnenja kot gr. Hare. Oni pravijo, da se prodaja tega blaga lahko izvrši na prav enostaven način. Živež naj se proda veletrgovcem, ki ga bodo zopet prodali trgovcem na drobno.

Izgovori, da je meso preveč nasoljeno, da lahko vzdrži vožnjo čez morje, ne more držati. Takim izgovorom se smeje vsak vojak, ki je služil v Franciji. Kajti, če je bilo mogoče v Franciji meso osvoboditi soli, da so ga lahko vživali vojaki, bo tudi ljudstvo doma spravilo sol iz mesa, da postane vžitno.

Velikost škatlje tudi ne igra nobene vloge. V Ameriki imajo dosti tako velikih družin, da je premalo mesa zanje v tistih škatljah, ki drže po šest funtov.

DELO ČERNE ROKE.

Chicago, Ill. — Črnorokarji so položili zopet dve bombi, ker žrtvi nista hoteli izplačati drobiža, ki so ga zahtevali v grozilnih pismih. Ena bomba je počila pod bišo Salvadore Quattoroeta, druga pred prodajalno H. F. Larra. Bombi sta napravili škodo na imovini, poškodovan ni bil nihče. Larro trdi, da je prejel od črnorokarjev grozilno pismo, v katerem so mu grozili, da mu posvetijo, če ne izplača črnorokarjem en tisoč dolarjev. Črnorokarske bombe so prišle že tako v modo, da se radi njih ne vzemirja policija, kajti lov na italijanske črnorokarje je končal dozdaj še vedno z neuspehom.

NOVICE IZ JUGOSLAVIJE.

Italijanska nasilstva v okupiranih krajih. — Dr. Josip Lavrenčič in tovariši so izročili ministrskemu predsedniku in zastopniku zunanjega ministrstva spomenico, v kateri opisujejo nasilstva, katera počenjajo Italijani v zasedenih pokrajinah napram Jugoslovanom. Prvi del spomenice opisuje nekoliko zgodovino, kako je prišlo do razpada avstro-ogrske monarhije in zakaj, da so italijanske čete zasedle Primorsko, Istrijo in nekatere dele Dalmacije. Sedaj so pričele italijanske okupacijske oblasti nasilnim potom pobirati podpise, da prebivalci hočejo biti pod Italijo. V spomenici se glasi ,da prebivalstvo najodločneje protestira proti takemu početju. Dosedaj je že prišlo takih protestov iz osemdeset občin z več kot 100,000 podpisi. Iz mesta Gorice same okrog 7000. Toda, pomniti se mora, da so ravno ti kraji največ trpeli vsled vojne in da je gotovo več kot 30,000 oseb moralo zapustiti svoje domačije ter oditi v druge kraje. Poleg tega se moramo tudi ozirati na to, da je od 105 slovenskih občin nad 30 popolnoma uničenih in nad polovico ostalih vsaj deloma opustošenih in stanovanja porušena. Nadalje, da je brezštevila oseb umrlo vsled pomanjkanja, raznih nalezljivih boleznij in da se poleg tega nahaja v ondotnih krajih nekaj sto Nemcev, najbrž pet odstotkov vsega prebivalstva v Goriški in Gradiščanski, radi tega je popolnoma nesmiselno zahtevati plebiscit v ondotnih krajih.

Iste razmere so v Trstu, Istriji in okolici. Prebivalstvo je odločno za združitev z Jugoslavijo in odločno nasprotuje italijanskemu zasedanju popolnoma slovenskih in hrvaških pokrajin, do katerih Italija nima popolnoma nobenih vzrokov, ne etnografskih in ne zgodovinskih.

Nadalje opisuje ta spomenica, kaka nasilja so počele italijanske okupacijske čete, kamor koli so došle. Strogo je prepovedana vsaka slovenska govorica z ozirom na politične stvari. Kulturne represalije so strožje z vsakim dnem. Javni uradni jezik je italijanski, vsi uradni spisi in objave so pisane v italijanščini. Italijanske oblasti izpreminjajo stara slovenska imena v italijanske. in vse šole, ljudske ali srednje in sploh vsi učni zavodi so v italijanski oblasti. V Gorici so ustavili edini slovenski časnik 'Goriška Straža" in pričeli izdajati nekaj časa italijanski list. Ker ga pa ljudstvo ni hotelo čitati še manj pa naročiti se na njega,, so italijanske oblasti pričele izdajati italijanofilski list "Goriški Slovenec", za katerega pa tudi ne mara ljudstvo.

Še nasilnejše okrutosti pa počenjajo Italijani v Trstu, Poročano je že bilo nekoliko o barbarizmu, katerega so počele v prostorih društva "Edinost", njegovih uredniških prostorih ter tiskarni, v "Narodnem domu". Italijani izvajajo nasilne rekvizicije, za kar pa ne plačajo počenega ficka. Za vsako slovensko gibanje v teh krajih, so Slovenci podvrženi najstrožjim kaznim .

V spomenici je vprašanje na ministrskega predsednika in zastopnika zunanjega ministerstva, ako je vse to znano in ako jim je znano, ako so že kaj ukrenili, ter ako niso, kaj nameravajo ukreniti, da se odpravi to protipostavno nasilje v okupiranih krajih.

Obsojena sta poleg tega še obsojena za povračilo potnih stroškov iz Zadra do Ancone.

Deset let zapora. — Zadar, 24. marca. — Niko Marinković, učitelj v Filipjakovu in župnik Don Kazimir Perković v Polači sta bila obsojena od italijanske okupacijske oblasti vsak na deset let zapora, ker sta javno razstavila nek članek iz časnika "Narodnog List", kateri je bil od italijanske cenzure prepovedan. V tem članku je bilo pojasnjeno, kako se Jugoslovani prostovoljno zglašajo k jugoslovanski armadi. Razumno, članek je bil prepisan. Na koncu tega prepisa je bilo še pripisano: Za nadaljna pojasnila se je obrniti na čitalnico v Zadru."

Omenjeni članek je bil prilepljen na okno gostilne Ostrićeve v Filipjaku.

READ NADALJUJE POLET V ANGLIJO.

Ameriški avijatik, ki je prvi preletel Atlantik, odplove danes v Plymouth.

Washington, 28. maja. — Lajtnant A. C. Read, ki je z letalom NC-4 včeraj brez vsake nezgode dospel z Azorskih otokov v Lisabono na Portugalskem, bo jutri letel iz Lisabone v Plymouth na Angleškem. Read, "zraćni Kolumb", je dosegel čast, da je prvi preletel Atlantiški ocean in to čast deli z njim tudi Amerika.

Lisabona, Portugalska, 28. maja. — Silna množica ljudstva je včeraj sprejela ameriškega letalca Reada, ki se je spustil s svojim letalom na vodno gladino ustja reke Tage, ko je dokončal prekomorski polet. Topovi v pristanišču so grmeli in zvonovi v glavnem mestu portugalske republike so doneli čim je zatulila parna piščal, ki je naznanila, da je slavni avijatik priletel čez morje.

Read je zadnjo noč prespal na ameriški križarki "Rochester" in danes se pripravlja za polet v Plymouth na Angleškem, ki ga izvrši jutri. Iz Lisabone v Plymouth je 775 milj zračne poti in Read upa, da preleti to daljavo v desetih urah. Vreme je ugodno.

KAJ JE POVZROČILO ZAVEST MED FARMARJI.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

storu povedati detajle ligine zakonodaje. Najznačilnejše na teh postavah je, da niso komplicirane. Nepotreben je tucat advokatov, da razloži v svojem lastnem interesu, kaj te postave pomenijo.

Vse državne potrebe bo vodila industrijalna komisija, katere dolžnosti so navedene v posebni postavi.

Bližnja važna naprava je v postavi, ki določa, da bo državna Severna Dakota postavljala na trg žito in produkte iz njega. gradila bo žitnice in državni mlin. Ti posli se bodo vršili pod imenom "North Dakote Mill and Elevator Association".

Glavni namen te zakonodaje je, da se razvije poljedelstvo, da nosi več dobička farmarju in da se obenem znižajo življenski troški za konzumente, ker odpravljalo prekupčevalca in konzument prejme dovršen produkt direktno od producenta.

Na pr. dne 17. maja 1917 so prodajali v Fargu, N. D., sod moke po $17.60, na Angleškem je pa stal sod moke le $8.20. Moka je stala v Severni Dakoti $9.40 več, v kateri je zrastla pšenica, kot v pet tisoč oddaljeni Angliji. Kasneje, ko je uprava Združenih držav prevzela kontrolo, je imela pšenica ceno, toda cene moke je bilo določena na $10.60, kar je konzumentom prihranila sedem dolarjev pri sodu.

Poleg tega izgube farmarji v Severni Dakoti na leto do pet in petdeset milijonov dolarjev. Temu so krive razne manipulacije privatnih interesov in ker peša rodovitnost zemlje.

Poleg teh postav so bile sprejete še druge važne postave za delavce in dosluženе vojake. Med najvažnejše postave spadata zakona za gradbo domov in naseljavanje dosluženih vojakov na farmah. Važen je tudi davčni zakon, ki obdavčuje zaslužene in nezslužene dohodke. Nezasluženi dohodki so visoko obdavčeni.

Te postave govore jasno, zakaj privatni interesi pihajo in sikajo in zmerjajo farmarje v Severni Dakoti z boljševiki. Delavci, organizirani v konzumnih društvih bodo lahko pomagali tem farmarjem na ta način, da delavske konzumne zadruge kupujejo produkte direktno v državnih napravah Severne Dakote. Privatni interesi bodo skušali farmarje oškodovati na ta način, da ne bodo hoteli od njih kupovati produktov, ki so bili izdelani v državnih podjetjih. Z dobro razširjeno verigo delavskih konzumnih zadrug se preči ta načrt privatnih interesov.

POSOJILO SVOBODE IN ZMAGE.

Washington, D. C. — Zakladniški department naznanja, da je bilo podpisanega posojila svobode in zmage za $5,249,908,300. Podpisanega je bilo nad določeno vsoto za $750,000,000.

Rezervna okraja Atlanta in Dallas nista dosegla določene vsote.

Ameriške vesti.

KAZNENCI ZAHTEVAJO, DA SE VRNE PREJŠNJI JEČAR.

Rowlins, Wyo. — V državni ječi je zastavkalo dve sto osemdeset kaznencev, ker odbor dobrotvornikov noče nastaviti prejšnjega ječarja C. L. Martina. Dobrotvorniki in socialci so odstavili ječarja, češ, da ni pazil na disciplino v ječi.

Kaznenci so odložili orodje in pretrgali električni tok. Stroji v tovarni so obstali, kaznence so pa odvedli v samotne celice. Sedanja jetniška uprava izjavlja, da ostanejo kaznenci v samotnih celicah, dakler se ne izrečejo, da bodo delali.

Jetničar Martin je bil preje učitelj. Spoznal je resnico, da s silo ne poboljša ljudi. To so mu pa šteli v zlo, ki sebe nazivljejo dobrotvornike in socialce, o pravilnem reševanju socialnih problemov pa prav malo razumejo. Jetničar Martin je uvedel v kaznilnici več preosnov, ki so se obnesle. Kot učitelj je poznal človeško dušo in po tem spoznanju je uravnal svoje delo v kaznilnici. To mu je pa nakopalo sovraštvo gotovih ljudi, ki niso preje odnehali s svojim rovanjem, dokler ga niso spravili iz kaznilnice.

DETE JE ISKALO OČETA PA JE UTONILO.

New Brunsvick, N. J. — Ko je Garberjeva družina sedela pri večerji, je neznanec vstopil in oddal dva strela na Garberja. Še tisto noč je Garber izginil in ni bilo več o njem glasu. Njegova 7-letna hčerka Barbika ga je iskala vsaki dan. Rekli so ji, da je oče šel na drugo stran reke in da se kmalu vrne. Dekletce je šlo k reki, da vidi, kedaj se vrne oče, pri tem je spodrsnila mala nožica in mala Barbika je padla v reko. Preden je došla pomoč, je deklica utonila.

Krogli, ki ju je izstrelil neznan napadalec na Garberja nista zadeli njega, ampak ranili sta njegovo hčer Ruth.

PROHIBICIJONIŠKA PREDLOGA JE V TEM LEGISLATURNEM ZASEDANJU NAJBRŽ OBSOJENA.

Harrisburg, Pa. — Prohibicijoniška predloga najbrž ne bo rešena v tem zasedanju. Ko je imela predloga priti na dnevni red, so se predlagatelji sporazumeli, da se predloga odloži. O nji ne bodo razpravljali do prihodnjega ponedeljka. Vsled tega sodijo v političnih krogih, da ne pride predloga v tem zasedanju na dnevni red.

Vickermanova predloga je dajala državnim organom moč, da izvedejo vojno prohibicijo, ko stopi v veljavo; nasprotno je pa poslanec Ramsay predlagal, da se smatrajo pijače, ki vsebujejo le 2¾% alkohola za neopojne. To je menda odločilo, da je bila prohibicijoniška predloga umaknjena namenoma in ne pride več na dnevni red.

SREBRO JE PREPELJALO 18 VLAKOV V SAN FRANCISCO.

Washington, D. C. — Mr. Baker, ravnatelj novčarne v Philadelphiji, je obelodanil, kako so poslali srebro iz Philadelphije v San Francisco, da ga tam naložе na parnike in odpošljejo v Indijo.

Srebro je bilo naloženo na pet izrednih vlakov, ki so imeli po pet ekspresnih voz. Srebro je bilo zloženo kot opeka. V vsakem vozu sta bila dva do zob oborožena stražnika, ki so kasneje strežili zaklad, dokler ni bil vkrean na parnik. Vsak kos srebra je tehtal okoli dva in šestdeset funtov in je bil vreden tisoč dolarjev. Na vsakem vlaku je bilo naloženega srebra od pet do deset miljonov dolarjev. Da so dobili toliko srebra, so stopili nad dve sto petdeset miljonov srebrnih dolarjev, ki so ga poslali v Indijo, v teku enega leta.

MAJHEN VZROK, VELIK UČINTK.

Burlington, Iowa. — 17-letni Leonard Johnson je skočil s parnika "St. Paul" v vodo, ko se je nahajal sredi reke, da dobi stavo dveh dolarjev. Johnson je izboren plavač in je ostal na vodi, dokler ni ponj prišel čoln.

Njegov skok v vodo je povzročil paniko na parniku, na katerem se je nahajalo do tritisoč pasažirjev. Vse je drlo proti zadajemu koncu parnika. Posledica tega nepremišljenega drvenja je bila, da se je ograja polomila in nekateri so bili v nevarnosti , da padejo v vodo. V tem trenotku je neki porednež zakričal, da se parnik pogreza. Pasažirji so se pričeli takoj pretepati in trgati za rešilne pasove. Le z največjim naporom so brodarji zopet napravili red na parniku.

Johnsona so aretirali in zasovarjati se bo moral pred zveznimi oblastmi.

PROTI PROHIBICIJI.

Chicago, Ill. — Združena društva za samostojno vlado so apelirala na governerja Lowdena, da vetira predlogo, ki dovoljuje hišne preiskave po opojnih pijačah.

Ravno tako so društva naslovila pisma na vseh sedemdset občinskih svetovalcev v Chicagu, v katerih protestirajo proti odredbi zdravstvenega komisarja Roebrtsona, s katero je prepovedal kadenje na vozovih ulične železnice.

NAROČNIKOM V POJASNILO.

Za oglase so odgovorni le oglaševalci sami. Mi ne sprejmemo do njih nobene odgovornosti. Vsak kdor kaj kupi iz oglasov in če mu ni všeč naj sam sebi pripiše. Vsako odgovornost in posledice naj nosi vsak sam. Upravništvo liste

RADA BI IZVEDELA

kje se nahaja moj brat **Ivan Zadnik**. Pred dvemi leti sem prejela zadnje pismo od njega iz Roundup, Montana, in od tedaj nisem več slišala o njem. Cenjene rojake prosim če kdo ve za njegov naslov naj mi ga naznani, ako bo pa sam čital ta oglas, naj se mi takoj prijavi na naslov: **Ivana Marn,** 405 West Birch Street, Chisholmn, Minn. (May 28-29-31)

POZOR SLOVENCI!

Ponovna otvoritev se vrši dne 30. maja na Decoration day v mojih novih prostorih, kjer sem se pred kratkem preselil v mojo novo gostilno. Tu imam kegljišče, biljardnico in druge ugodnosti. Pridite vsi. Na ta dan se bode kegljalo za dobitke. Koštrunova pečenka bo na razpolago prosto vsem gostom v prigrizek. Pridite in se zabavajte z nami v družbi veselja. Pridite vsi uljudno vabi latnik. Andrej Špolar, 2230 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

FARME NA PRODAJ.

Proda se 80 akrov obsegajoča farma, le miljo in eno četrt daleč od mesta, šole in mlekarne. 22 akrov je izčiščenega, 5 akrov je izoranega in 8 akrov posejano detelja in trava. Na ti farmi je hiša 14x24, hlev za 8 glav živine, šupa za mrvo in še drugo poslopje. Proda se vse skupaj za $3,200. Vzrok zakaj se prodaja navedem kupcu, ako želi vedeti. Ako katerega veseli sedaj se mu nudi ugodna prilika, vsak naj se oglasi osebno ali pa pismeno na LOUIS JORDAN, P. O. Box 57, Greenwood, Wis. (May 27-28-29).

NAPREDK.

"Prosveta" piše za blagostanje ljudstva. Ako se strinjaš z njenimi idejami, podpiraj trgovce, ki oglašajo v Prosveti. — V zalogi imam vse za vsakdanje potrebščine po zmerni ceni.

ANTON ZORNIK,
Herminie, Pa.

200 RUDARJEV POTREBUJEMO ZA DELO V NOVIH PREMOGOROVIH V EVARTS, KY., BLACK MOUNTAIN MINES, HARLAN COUNTY.

Novo odprti premogorovi, suhi, ni plina, dobra streha, dela se vsak dan stalno. Dober premogar zasluži od $7 do $12 na dan. Nove hiše poslpoja, cerkve in šole bodemo zgradili tukaj. Pridite osebno ali pa nam pišite na naslov:

A. R. SIGMUNDI,
EMPLOYMENT OFFICE,
EVARTS, KY.

Slovenska Narodna Podporna Jednota.

Ustanovljena 9. aprila 1904. — Inkorp. 17. junija 1907 v državi Illinois.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

GLAVNI ODBOR ZA DOBO 1919-1922.

Izvrševalni odbor.

UPRAVNI ODSEK.

PREDSEDNIK: Vincenc Canjkar, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PODPREDSEDNIK: Anton Hrast, Box 140, Canonsburg, Pa.
TAJNIK: John Verderbar, 2708 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
TAJNIK BOLNIŠKEGA ODDELKA: Paul Berger, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago.
BLAGAJNIK: Anton J. Terbovec, Box 1, Cicero, Ill.
UPRAVITELJ GLASILA: Filip Godina, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

POROTNI ODSEK.

Jože Ambrožič, predsednik, Box 351, Canonsburg, Pa.
John Underwood, 406 Hay St., Springfield, Ill.
Martin Železnikar, Box 278, Barberton, Ohio.
Jos. Radišek, Box 432, Smithon, Pa.
Frank Somrak, 5800 Prosser Ave., Cleveland, Ohio.

BOLNIŠKI ODSEK.

OSREDNJE OKROŽJE: Paul Berger, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Av., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Rudolf Pleteršek, Box 436, Bridgeville, Pa.
Anton Radišek, Box 73, Wick Haven, Pa.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šular, Box 104, Gross, Kans., za jugozapad.
Leo Kukar, Box 246, Gilbert, Minn., za severozapad.

Nadzorni odbor.

Matt Petrovič, predsednik, 14815 Hale Ave., Collinwood, Ohio.
Jakob Ambrožič, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
Jos. Kalan, 6101 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Tiskovni odbor.

Vincenc Canjkar, Jože Ambrožič in Matt Petrovič.

ZDRUŽITVENI ODBOR.

PREDSEDNIK: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.
John Trčelj, Box 161, Lawrence, Pa.
Ješko Oven, 242 Engelwood, Detroit, Mich.
Jos. Skuk, 1101 E. 63. St., Cleveland, Ohio.
Mary Udovič, 1844 So. Racine Ave., Chicago, Ill.
VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
ODGOVORNI UREDNIK "PROSVETE": Jože Zavertnik:

POZOR! — Vse denarne pošiljatve in stvari, ki se tičeje gl. izvrševalnega odbora in jednote sploh, naj se pošiljaje na naslov: John Verderbar, 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
Vse zadeve bolniške podpore naj se pošiljeje Paul Bergerju, tajniku bolniškega oddelka v gl. uradu.
Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljeje M. Petroviču, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.
Vsi prizivi na gl. porotni odsek se naj pošiljeje na naslov: Jože Ambrožič, Box 351, Canonsburg, Pa.
Vse pritožbe proti uredništvu glasila se naj pošiljeje predsedniku tiskovnega odbora Vincenc Canjkarju.
Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse, kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "Prosveta", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Sedaj lahko pošljete denar s polnim jamstvom v Austrijo, Koroško, Bosno, Dalmacijo in Slavonijo.

100 KRON ZA $8.00

po kablogramu stane $2.50 več.

PAROBRODI ZA EVROPO:

Maja 28 Noordam $5.00
Maja 31 La Touraine $60.00
Maja 31 Saxonia 60.00
Juni 4 La Lorraine..... 60.00

U. S. vojni davek za 3 razred listek je $3.00, za 2 razred listek pa $5.00.

Pišite za pojasnila in pošljite denar na:

EMIL KISS, Bankir,
133 Second Ave., Vogal 8th Street, New York, N. Y.
Ustanovljena leta 1898.

MATIJA SKENDER
JAVNI NOTAR
ZA AMERIKO IN STARI KRAJ
5227 Butler St. Pittsburgh, Pa.

Sprejema Tožbe, dela Pooblastila, Kupne pogodbe, Potne Liste (PAŠOŠE); Iztirja dolgove tukaj in v starem kraju.
Izvršuje VSA v Notarsko stroko spadajoča dela že polnih 10 let na istem mestu.

DENARNE NAKAZNICE ZA JUGOSLAVIJO

(Serbijo, Hrvatsko, Slovensko in Dalmaticijo)
po določbah Federal Reserve Board skozi
American Relief Association (ameriška družba za pomoč) pravilno odposlano.

PRESKRBIMO PAROBRODNE LISTKE

Pišite nam v vašem materinskem jeziku na:

VON POLENZ CO., BANKERS,
60 BROADWAY NEW YORK, N. Y.

Rojakom se priporoča

JOHN NEMETH STATE BANK

1597-2nd Ave., New York,

Corner 2nd Ave. in 83. ulica.

Pošiljamo denar v staro domovino in odpravljamo potnike za v staro domovino.

Pišite na za vsa pojasnila. Naznanite nam kedaj in s katerim vlakom pridete v New York, da vas lahko naš človek počaka na postaji (Dipi).

Ne pozabite našega naslova:

JOHN NEMETH STATE BANK

1597 — 2nd Ave., Corner 2. Ave. in 83. ulica, New York, N. Y.

Nemško kruto postopanje s Slovenci na koroškem.

Washington, D. C. — Zunanji informacijski urad države Srbov, Hrvatov in Slovencev v Washingtonu, D. C., poroča:

Številna uradna poročila, katera so došla na vlado v Belgradu iz Ljubljane, slikajo krvave borbe Slovencev z Nemci na Koroškem in grozodejstva, katera počenja nemška soldateska napram slovenskemu prebivalstvu na Koroškem. Straboviti teror vlada v okolici Celovca, kateri presega že vse meje, kakoršnega so počele nemške vojaške tolpe, ko so invadirale slovenske pokrajine. Napadli so slovenske prebivalce, kateri so bili popolnoma mirni ter na ta način hočejo sistematično uničiti slovenski živelj na Koroškem, kateri ne želi ničesar drugega, kot da bi bil osvobojen in prost ter združen z drugimi Jugoslovani. Pod izmišljenim izgovorom so prekoračili demarkacijsko črto, ter preplavili slovenske pokrajine in počeli grozodejstva, katera se morejo primerjati edinole onim, katere so nemške čete počenjale v Belgiji in na severnem Francoskem.

Vsa natančna poročila še niso došla, toda ona, katera je že dobila vlada, poročajo sledeče: Josip Rauterja od sv. Jakoba, so nemški vojaki umorili z bajonetom v navzočnosti mestnega poveljnika. Kmeta Frank Mečarja so nemški divjaki odpeljali v gozd, kjer so ga divjaško razsekali na kose. Več sto slovenskih vaščanov je interniranih v taboriščih v Špitalu ob Dravi. Tri slovenske duhovne-župnike so obesili v istem taborišču.

V Celovcu so Nemci javno razobesili odrezana ušesa, nosove, iztaknene oči svojih žrtev, ter na ta način vzpodbujali druge Nemce na grozodejstva in pri tem trdili, da so to izvršili Slovenci. Največji pogrom so napravili na slovenske duhovnike, ker ti so najboljši rodoljubi in takorekoč edini voditelji Slovencev na Koroškem. Ko se je vračal župnik Josip Kuhačka od nekega pogreba, ga je nemška vojaška tolpa napadla s kamenjem, in ako ne bi bil pobegnil, bi bil gotovo ubit. Nemška predstraža je 5. maja t. l. popolnoma uničila vas Črno. Cerkev so popolnoma razrušili in podivjani nemški vojaki so se oblekli v cerkvena oblačila ter divjali po ulicah. S seboj so nosili drugo cerkveno opravo, kelihe in monštrance in hostije. V vasi Sele pod Košutnikom so nemški vojaki pobrali slike in kipe iz cerkve, katere so rabili za tarčo pri streljanju.

Soprogo Grafenauerja, prejšnjega koroškega deželnega poslanca in sedanjega poslanika pri narodnem predstavništvu države Srbov, Hrvatov in Slovencev, katera je bivala mestu Sveče, so nemški vojaki aretirali in tri male otroke ter njene tri sestre. Kam so jih odpeljali, je neznano in istotako ni znana usoda teh nesrečnic. Nek nemški dijak (pravilno ime bi bilo za njega "divjak", Opom. ured.), je razbil glavo župniku Fauger (ali Fužer) in ta se nahaja sedaj v bolnišnici v Celovcu v brezupnem stanju. V Velikovcu so ubili dve redovnici. Ob cestah na drevju je opaziti vse polno obešenih ljudi in slovenskih otrok. Prizori so strašni. Poročnik SHS. armade Krainet je bil umorjen od bajonetov in še mrtvo truplo so prebadali ter takorekoč popolnoma razmesarili.

Poveljniki nemških predstraž imajo seznamke vseh Slovencev, katere je treba ali ubiti, mučiti ali pa odpeljati v prognanstvo. Ceni se, da so dosedaj že odpeljali več tisočev Slovencev v prognanstvo. Materijalna škoda se ceni na petdeset miljonov kron.

Nova poročila vedno prihajajo. Iz tega se sklepa, da so bili vsi ti napadi dobro organizirani in izdelani od nekega nemškega svetnika Vincentza iz Schume, kateri se nahaja sedaj v Parizu kot zastopnik koroških Nemcev in kot član avstrijsko-nemške delegacije. Vsi ti čini bodo predloženi mednarodnemu vrhovnemu sodišču.

Slovensko prebivalstvo na Koroškem pošilja pozive na ves kulturni svet in na mirovne delegate v Parizu, da preprečijo nadaljna taka grozodejstva napram mirnemu slovenskému ljudstvu, katero je sedaj takorekoč prepuščeno milosti in nemilosti podivjanih nemških vojaških tolp. Vsi Slovenci na Koroškem hočejo biti združeni z drugimi Jugoslovani v novi jugoslovanski državi. (Zunanji informacijski biroj države S. H. S.

Dr. V. M. Jovanović, upravnik.

ŽELEZNIŠKE ORGANIZACIJE ZAHTEVAJO GLAS PRI OBRATOVANJU ŽELEZNIC.

New York, N.—Glen E. Plump, advokat štirih velikih železniških bratovščin, je povedal pred "Etično kulturno družbo" v Aladinovem klubu, zakaj naj se železnice ne vrnejo pod privatno kontrolo. Predlagal je, da železnice postanejo državna lastnina. Izjavil je, da so železnice javna potreba, radi tega naj jih vzdržuje javnost in obratuje. Dejal je, da je obratovanje železnic državna funkcija in ne privatna.

Železnice so po njegovi izjavi kapitalizirane z devetnajst miljardami dolarjev, od katerih je šest miljard izmišljenih.

Železniški magnatje žele, po njegovi izjavi, da jim vlada garantira 6½% dohodkov od kapitalizacije, ko je plačan dolg $6000-000,000 dolarjev. Če se hoče magnatom osigurati take dohodke, je dejal Plumb, se morajo znižati delavske mezde in povišati voznina. Izjavil je, da je kaj takega nemogoče. Predlagal je, da se sestavi upravni železniški odbor takole: Eno tretjino odbornikov imenuje predsednik Združenih držav, eno tretjino izvolijo delničarji in eno tretjino organizirani železničarji. Povdaril je, da ta načrt podpira osem miljonov organiziranih delavcev in farmarjev. Železniški delavci predlagajo ta načrt, ker hočejo služiti ljudstvu najprvo in potem šele profitu.

Izjavil pa je, če se dogodi, da se železnice vrnejo privatnim podjetnikom, je to mrtvaški zvon za privatno lastništvo, ker privatno lastništvo ne more več izbajati v tazmerah, ki jih je samo ustvarilo.

Za njim je govoril Henry Breuere, ki je v glavnem soglašal z njim.

DOLŽINA CEST V ZDRUŽENIH DRŽAVAH IN EVROPSKIH DRŽAVAH.

Washington, D. C. — Takoj po podpisanem premirju je vladni delavski department razvil veliko kampanjo za gradnjo dobrih cest v Združenih državah. Veliko držav se je odzvalo temu pozivu in zvezna vlada je dovolila vsoto za financiranje gradnjo cest, katere bi imele splošno vrednost za celo državo. Kajti vedno bolj se občuti pomanjkanje dobrih cest, katere bi vezale posamezna mesta v Združenih državah. Ko bi imeli boljše ceste in več, ki se tudi trgovina veliko bolj razvila. V industrijskih državah v Evropi so se vlade bolj brigale za gradnjo cest, kot se je pa dosedaj v Združenih državah.

Združene države so dovolile, da se lahko porabi do konca leta 1921 $275,000,000 za gradnjo cest. S tem denarjem se lahko zgradi 2,500,000 milj dobrih trdih cest. Francija je dovolila $125,000,000 za gradnjo cest v dolžini 65,000 milj. Dolžina cest v Angliji znaša že sedaj 150,908 milj in poleg tega je pa angleška vlada še dovolila $50,000,000 za popravo istih in za gradnjo novih.

Vladna statistika v Angliji kaže, da ima država 2.571 milj ceste na vsako kvadratno miljo površine, Francija ima 7.75 milje in Združene države pa samo 0.739 milj ceste na vsako kvadratno miljo površine. V Franciji pride na vsako miljo ceste 108 oseb, v Angliji 239 in v Združenih državah pa 41.81. Ako hočemo imeti sorazmerno na prebivalstvu in površino ravno toliko milj cest, kot jih ima n. pr. Francija, mora biti v Združenih državah najmanj 5,000,000 in zoziroma na Anglijo pa 7,500,000.

Toda tudi to ni še vse. Francija in Anglija sta veliko pred Združenimi državami z ozirom na kakovost cest in njih konstrukcijo. Tako ima n. pr. Prusija sama nad 75,000 milj dobrih in trdih cest. V Združenih državah je večina cest mehkih; statistika kaže, da je sedaj v Združenih državah samo eno četrtinko enega odstotka vseh cest, dobrih in trdih. Ako hočemo imeti sorazmerno s Prusijo enako število milj dobrih in trdih cest, moramo zgraditi še 1,611,914 milj.

Radi tega so Združene države oziroma zvezna vlada začela zelo intenzivno delovati ,da se zgradi kolikor mogoče veliko dobrih in sicer trdih cest, da ne bodo zaostajale za drugimi državami. Razni inženirji so že dolgo časa na delu, da proučavajo ta nedostatek. Proračunili so že, da se lahko zgradi nad 50,000 milj cest, katere bi služile 87 odstotkom vsega prebivalstva. Stroški bi znašali okrog $1,250,000. Te ceste bi bile zgrajene v dvanajstih letih in gradbeni stroški bi znašali letno okrog $100,000,000.

Tudi japonska vlada se je pričela zanimati za zboljšanje cestnega sistema in ima nastavljene svoje inženirje v Združenih državah, da tukaj proučavajo ceste. Isto tudi Kitajska in južnoameriške države. Splošno se je pričel ces svet zelo zanimati za gradnjo cest.

Kolikor boljši cestni sistem ima kaka država, tem bolj se razvija industrija in trgovina in v toliko večjem blagostanju živi ljudstvo. Tako n. pr. Anglija, katera ima največ in najboljše ceste, je dosedaj najbolj industrijska država in ima tudi najbolj razvito trgovino. Za njo pride Nemčija, katera je tudi zelo skrbela za dobre ceste, seveda v prvi vrsti radi militarizma in je gradila strategične ceste. Nato pride Francija. Druge države se pa niso dosti brigale za gradnjo cest, so pa zaostale. V Združenih državah je toliko boljše, ker imamo poleg Anglije najbolj gosto železniško mrežo in ceste dosedaj niso prišle veliko v poštev.

Toda ravno v zadnji vojski se je pokazala jako velika potreba dobrih cest, ker so bile železnice preobložene s prevažanjem tovornega blaga in ker je bil ves železniški sistem jako zanemarjen, Radi tega se je zvezna vlada pričela zanimati za gradnjo cest in je dovolila veliko vsoto za popravo že zgrajenih cest in obenem za gradnjo novih.

Pozvala je vse prebivalstvo v Združenih držaah, da naj ji gre na roko, ker s tem bo pripomoglo do večjega blagostanja in obenem se bo mejila tudi brezposelnost, ker ista že postaja jako pereče vprašanje.

PROHIBICIJONIŠKA ZMAGA V LEGISLATURI.

Springfield, Ill. — Legislaturna zbornica je sprejela prohibicijoniško predlogo, ki daje pravico oblastvenim organom do hišne preiskave. Za predlogo je glasovalo 80 poslancev, proti nji pa 67. Zdaj je odvisno od governerja Lowdena, če postane postava. Če jo governer podpiše, tedaj bodo po 1. juliju imeli oblastveni organi pravico preiskati hiše le v tistim okrajih in mestih, v katerih je že uvedena prohibicija. Na pr. mesto Chicago je izvzeto od te postave. Kadar pa stopi v veljavo splošna prohibicija po dodatku, ki je bil sprejet k ustavi, je pa postava veljavna za vso državo in ni nobene izjeme. Tako razlagajo postavo juristi.

Debata o predlogi je trajala 4 ure.

Predloga za imenovanje prohibicijoniških komisarjev je propadla. Dobila je štiri glasove premalo. Ta predloga je določala, da se pod nadzorstvom priznanega prohibicijonista osnuje zbor preiskovalce, ki bo preiskaval hiše. Vrhovnega nadzornika imenuje governer. Če governer podpiše novo prohibicijoniško postavo, bodo morale lokalne oblasti preiskavati hiše, ker ne bo posebnega zbora, ki bo opravljal to delo. To pa prinaša občinam nove troške. Kajti, če bodo občinske oblasti hotele preiskavati hiše po opojnih pijačah, bodo morale najeti ljudi, ki bodo izvrševali to delo.

Najbolj odločno proti tej postavi je nastopil poslanec Shurtleff iz Marenga. Rekel je, da bodo hišne preiskáve podžgale ljudi, da bodo odločno zahtevali, da se prohibicija odpravi. Po njegovem mnenju je taka postava velika zmota, pravzaprav prinese končno prohibiciji neizogiben poraz. Ljudstvo se bo kmalu naveličalo postave, ki daje oblastvenim organom pravico, da pridejo v hiše, kadar se jim zljubi.

TIHOTAPCA Z NARKOTIČNIMI STRUPI PRIJETA.

Pittsburgh, Pa. — Vladni uradniki so prijeli dosluženega vojaka Paddy Colanegla in lekarniškega pomočnika Robert Pascuzzija, ker sta prodajala narkotične strupe. Pri dosluženemu vojaku so oblastveni organi dobili za $1,080 strupov.

Za razpečavanje strupov je določena visoka kazen. Ali visok profit privabi vedno nove ljudi, da jih prodajajo.

Z ognjem in mečem.

Zgodovinski roman.

Polski spisal *Sienkiewiwicz.* — Poslovenil *Podravski.*

Nadaljevanje.

"Torej sta hotela, gospoda iti ž njim?"

"Da. Ali kaj naj počneva sedaj, gospod Mihael? Ali naj greva za njim, ali ne?"

"Prepustim to vašej zviti glavi.

"Hm!. . . Minilo je že deset dni, kar je šel; ne dohitiva ga. Drugo pa je še, da je ukazal, naj ga počakava. Sam Bog ve, po kateri poti je šel? Znal je iti na Ploskirov in Bar po stari cesti, ali pa na podoljski Kamenec. . . To je težavna stvar.'

"Ne pozabite", reče Veršulj, "da je moja misel samo slutnja; zato še ni gotovo, če je res šel po kneginjico."

"To bo!" odvrne Zagloba. "Nemara je šel, da se nekoliko razvedri, nabere kaj poročil in potem se vrne v Zbaraž. On že ve, da moramo iti skupaj in da midva prideva kmalo. . .Da, težavno je svetovati kaj pametnega."

"Jaz bi svetoval, da počakata tukaj kakih deset dni", omeni Veršulj.

"Kaj deset! . . .Če se čaka, se čaka nekoli-dalje, ali pa nič."

"Moja misel pa je, da bi nič ne čakala, marveč kar jutri odrinila na pot. Če Skretuski ne najde knegnjinice, bova imela nemara midva več sreče", odvrne Volodijevski.

'Vidiš, gospod Mihael, stvari s e nè smemo površno lotiti", odvrne Zagloba. "Mlad si in bojaželjen. . . Nevarno bi bilo, da jo išče on posebe in mi posebe, ker bi znalo vzbujati sum med ljudmi. Kozaki so premeteni ter se boje, da bi kdo ne odkril njihove nakane. Lahko, da imajo zvezo s tamošnjim pašo v Hocinu, ali celo s Tatarji za Dnestrom radi bodoče vojske — kdo ve to? Torej bodo pazili na tujce, zlasti na one, ki bi povpraševali za pot. O, dobro jih poznam! Izdati se je lahko, a kaj pa potem?"

"Tem več, ker Skretuski lahko pride v take zapreke, v katerih mu bo potreba naše pomoči."

"Tudi to je res."

Zagloba se zamisli tako močno, da so se mu žile napele na sencih. Naposled, kakor sprebudivši se iz snu, reče:

"Premislivši vse, vidim, da bo treba iti."

Volodijevski se zadovoljno nasmehne.

"A kedaj?"

"Počakava samo par dni, da si nekoliko počijeva, potem pa greva na pot.

Druzega dne se začneta prijatelja že pripravljati na pot, kar na večer pred njunim odhodom pride v Zbaraž strežaj gospoda Skretuskega, mladi Kozaček Ciga z novicami in pismom na gospoda Veršulja. Zagloba in Volodijevski to slišati, stečeta takoj v poveljnikovo stanovanje, da tam prečitata naslednje pismo:

"V Kamencu sem, od koder je pot ne Satanov popolnoma varna. Pojdem v Jahorlik s trgovci Armenci, katere mi je priporočil gospod Bukovski. Oni imajo tatarska in kozaška sprevodna pisma in smejo svobodno iti v Akerman. Pojdejo z blagom na Ušico, Mohilovko in Jampol, vstavljajoč se povsod po poti, kjer prebivajo ljudje; nemara nam Bog pomaga, da najdemo, česar iščemo. Povejte mojima tovarišema, Zaglobi in Volodijevskemu, naj me počakata v Žbaražu, ako nimata druzega dela, ker na to stran, kamor sem šel, v večji družbi iti ni mogoče, ker bi to takoj vzbujalo sum Kozakov, ki prezimujejo v Jampolu in nad Dnestrom ter pasejo svoje konje po snegu. Česar sam ne opravim, tega tudi vsi trije ne izvršimo. jaz sam pa sem popolnoma varen mej Armenci. Zahvalite se njima, gospod Krištof, iz srca za njuno dobro voljo, na katero do svoje smrti ne pozabim; — toda čakati ju nisem mogel, ker je čakanje že presegalo moje moči; vrh tega tudi nisem vedel, ali gotovo prideta, ali ne, Sedaj je najugodnejši čas za tako iskanje, ko barantavci raznašajo povsod brokat in tkanine iz svile. Pošiljam vam zvestega služabnika, katerega vzemite v svoje varstvo, sedaj ga tukaj več ne potrebujem; bojim se celo, da bi radi svoje mladosti kje kaj ne izbleknil kar bi vtegnilo biti škodljivo. Gospod Bukovski mi je porok za te tujce, da so pošteni, kar mu rad pritrdim, verujoč, da se nahaja vse v rokah vse mogočnega Stvarnika, kateri, če hoče, skaže nam lahko svoje usmiljenje ter skrajša trpljenje, amen."

Gospod Zagloba odloži pismo ter pogleda tovariša, oba sta molčala. Prvi se oglasi Veršulj:

"Vedel sem, da je šel tjekaj."

'A kaj naj počneva sedaj?" vpraša Volodijevski.

"Kaj?" ponovi Zagloba, razprostrši roke. "Nimava po kaj hoditi tje. Dobro je vravnal, da hodi s trgovci okrog, ker ž njimi more pogledati v vsako bivališče brez kakih ovir. V vsakej koči, v vsakej pristavi je treba sedaj kaj kupiti. ker so lopovi opleniti polovico poljske ljudovlade. Za naju bi bilo težavno dospeti v Jampol. Skretuski ima zasanel obraz, torej se lahko izda za Armenca, tebe bi pa po ovsenih brkicah precej spoznali. Še v kmečekj opravi bi bilo za naju težavno. . . Bog ga blagoslovi! Bila bi mu tam nepotrebna; priznavam, da mi je močno žal, da nisva storila ničesar za njeno osvobojenje. Velika dobrota, ki sva jo doprinesla Skretuskemu, je ta, da sva umorila Bohuna; zakaj, ko bi še ta živel, pa bi ne hotel biti porok za zdravje Skretuskega.

Volodijevski je bil močno nezadovoljen; že naprej se je veselil potovanja, na katerem lahko doživi raznih dogodb; vrh tega mu je tudi presedalo tako dolgo čakanje v Zbaražu.

"Ali bi ne kazalo odriniti vsaj do Kamenca?" vpraša.

"Kaj bova počela tam, s čem se hranila?" odvrne Zagloba. "Vse eno je, h katerim zidinam prirasteva enako gobam. Treba je čakati, dolgo čakati, ker tako potovanje vzame Skretuskemu mnogo časa. Človek je dotlej mlad, dokler se giblje (tu gospod Zagloba otožno pobesi glavo na prsi), ko pa se vsede, začne se starati brez posla. On bo opravil tudi brez naju, naj bo torej tako. Jutri naročiva služiti slovesno sveto mašo, da bi mu Bog dal srečo. Glavna stvar je, da sva pobila Bohuna. Ukaži gospod Mihael, rasedlati konja — bolje bo tako. Čakala bova."

Za naša dva prijatelja so se začeli sedaj dolgi, enolični dnevi čakanja, katrih ni mogla skrajšati ni igra, niti pijančevanje, ali druge zabave. Mej tem je nastala huda, stroga zima. Sneg je na laket visoko pokril z belo odejo Zbareško zidovje; zverjad in ptice se jele seliti pod strehe človeških bivališč. Po cele tedne si čul krokanje vran, ki so tolpoma letale okrog. Minil je gruden, potem prosinec, svečan, o Skretuskem pa ni bilo ni duha ni sluha.

Gospod Volodijevski je jezdaril v Tarnopol iskat dogodeb. Zagloba pa je postal čmeren zatrjavajoč vedno da se stara.

XVI.

Komisarji, poslani od ljudovlade, da sklenejo dogovor s Hmelnickim, so se podali naposled ž velikimi težavami v Novo Selo, kjer se vstavio, čakajoč odgovora od zmagovitega hetmana, ki je bival v Čehrinu. Sedeli so žalostni in utrujeni, ker jim je na vsej poti neprestano grozila smrt in težave so se množile pri vsakem koraku. Dan in noč so jih okroževale tolpe prostakov, po vojski in moritvi popolnoma divjih — zahtevajoč smrt komisarjev. Večkrat so naleteli na troje razbojnikov, nepoznavajočih postav, pač pa gladnih krvi in plena. Res, komisarji so imeli s seboj sto jezdecev spremstva, katerim je načeloval gospod Brišovski; vrh tega je še sam Hmelnicki, sluteč, kaj bi se jim znalo pripetiti, poslal jim naproti polkovnika Donca s štiri sto molojci, toda še vse to spremstvo skupaj si mogel smatrati za premajhno, ker so divje tolpe naraščale vsako uro ter se kazale čedalje besneje. Kdor jezdecev ali služabnikov se je le nekoliko oddaljil od karavane, zginil je brez sledu. Bili so podobni peščici ljudi, katere so obkolili gladni volkovi. Tako so jim tekli dnevi in tedni; na prenočišču v Novem Selu pa se je že vsem zdelo, da se jim bliža zadnja ura. Dragonci in Dončevo spremstvo so imeli tega večera že pravilno vojsko za življenje komisarjev, kateri opravljajoč molitve za umirajoče, so že priporočali Bogu svoje duše. Karmelit Lentovski podelil jim je po vrsti odvezo, — mej tem pa je skozi okno, skupno s pišem vetra, doleteval odmev strelov, smeha, žvenket kos in krik, zahtevajoč glavo vojvode Kisla, ki je bil glavni predmet razjarjenih prostakov.

Bila je strašna, dolga, zimska noč. Vojvoda Kisel, podprši si glavo z rokami, je sedel več ur nepremično. Ni se bal smrti; od kar je šel iz Hušče, bil je že tako onemogel in utrujen bedenja, da bi bil, kakor se je zdelo, celo z veseljem pozdravil smrt. Toda njegovo dušo je razjedal brezkrajni obup. On je bil, ki je kot Rusin po kosti in krvi prevzel nase nalogo pomirjevalca v tej strahovitej vojski. On se je povsod v senatu in na zboru kazal najbolj vnetega privrženca dogovorov. On je podpiral politiko kanclerja in primasa, on najhuje krotil Jaremo v dobrej veri, da dela za blagor ljudovlade in svojih Kozakov. Prepričan je bil, da dogovori obojestranske pripustitve, vse pomirijo v deželi; sedaj pa, zlasti v tem trenutku, ko nese bulavo Hmelnickemu, spozna ničevnost svojega truda ter vidi propast, ki je zavezala prej njim.

"Ali res nečejo ničesar več, nego samo krvi? Ali mar res ne gre za drugo svobodo, nego za svobodo ropa in požiganja?" misli vojvoda ter le s težavo duši ječanje, katero mu je razdiralo njegovo plemenito dušo.

"Glavo Kisla, glavo vojvode Kisla! Smrt mu!" odgovarjale so mu tolpe.

In vojvoda bi jim bil rad prinesel v dar svojo sivo glavo, ko bi ne bil imel še one betvice vere, da njim in Kozakom je treba dati nekaj več nego, je njegova glava. Nu, naj jih nauči bodočnost želeti kaj boljega

V tem času, ko je tako mislil, je žarek nade in junaštva razsvetlil za minuto mrak, katerega mu je dejal obup. Domišljeval si je nesrečni staree, da ti prostaki nimajo nič opraviti s kozaštvom, čegar zastopniki so Hmelnicki in njegovi polkovniki, s katerimi gre sklepaje dogovore.

"Ali bodo pa ti dogovori trajni, dokler še pol milijona kmetov nosi orožje? Ali ne skopne s prvim prihodom pomladi, kakor bi skopnel sneg, ki pokriva široke stepe?. . .

Potem se spomni beesed kneza Jeremije: "Ljubezen je moči skazati samo premaganim", in znovič se je razgrnil pred njim mrak, a pod nogami odpiralo se neskončno brezdno.

Mej tem je minila polnoč. Krič in streli so nekoliko potihnili, povečal pa se je piš hladnega vetra. Na dvoru je začelo mesti sneg. Tolpe so se brž ko ne jele vračati domov in upanje se je vrnilo v srca komisarjev.

"Vojtek Mjaskovski, levovski komornik, vstane s klopi, posluša nekaj časa pri oknu, zamedenim s snegom ter reče:

"Vidi se mi, da z božjo pomočjo še doživimo jutra."

"Nemara Hmelnicki pošlje do jutra še kaj spremstva", reče Šmjarovski. "Pod varstvom sedanjega pač ne dospemo."

Gospod Zelenski, braclavski točaj, se turobno nasmehne.

"Kdo bi si bil mislil", reče, "da bo naše poslanstvo takšno, da ne bomo smeli stopiti na beli dan?"

Šel sem že večkrat kot poslanec k Tatarjem", reče praporščak novograški, "toda takega poslanstva, kot je naše, še nisem videl v življenju. V naših osebah se godi ljudovladi večja nečast, nego pod Korsunom in Pilavicami. Svetujem torej, da se vrnemo, ker na kake pogodbe itak ni misliti."